

میزان علاقه دانشجویان به ترجمه ادبی*

دکتر ضرغام قبانچی

دانشگاه تربیت معلم سبزوار

دانشجویان زبان انگلیسی در طول دوران تحصیل خود چهارده واحد ترجمه می‌گذرانند که چهار واحد آن ترجمه ادبی است. هدف درس‌های ترجمه ادبی، آموزش تکنیک‌های عملی به دانشجویان برای ترجمه انواع متون ادبی همچون نمایشنامه، رمان و شعر به فارسی و یا بالعکس است.

به نظر می‌رسد که دانشجویان زبان به علت پیچیدگی‌ها و ظرافت‌هایی که در متون ادبی وجود دارد در ترجمه این متون به فارسی مشکلاتی دارند. این مشکلات باعث می‌شود که دانشجویان رغبتی به ترجمه این نوع متون نشان ندهند. به منظور تحقیق در این زمینه ۱۴۸ پرسشنامه به ۱۴۸ نفر از دانشجویان زبان داده شد تا اطلاعاتی در زمینه علاقه دانشجویان زبان به ترجمه متون ادبی، نقش ترجمه ادبی در جهت‌گیری فکری جوانان و مشکلات ترجمه ادبی به دست آید. همچنین در مورد سؤال‌های پرسشنامه با شش تن از دانشجویان ممتاز ترم آخر رشته زبان گفتگو کرده‌ایم. هدف از این پرسشنامه و گفت و گو بررسی جایگاه و فایده درس ترجمه ادبی در برنامه آموزش زبان و مقایسه ضمنی دیدگاه برنامه‌نویسان و دیدگاه دانشجویان این درس‌ها می‌باشد. این مقایسه نشان می‌دهد که اهداف و انتظارات برنامه‌نویسان تا چه اندازه با واقعیت آموزش ترجمه ادبی سازگار است.

فرضیه‌ها:

۱. به علت ماهیت متون ادبی، به نظر می‌رسد که دانشجویان زبان دانشگاه تربیت معلم سبزوار

* این مقاله بنا بر رعایت اختصار کوتاه شده است

علاقه‌ای به ترجمه متون ادبی ندارند.

۲. به نظر می‌رسد که ترجمه ادبی برای دانشجویان زبان دانشگاه تربیت معلم سبزوار از ترجمه متون دیگر مشکل‌تر باشد.

۳. به نظر می‌رسد که خواندن ترجمه‌های ادبی در جهت‌گیری فکری دانشجویان نقش دارد.

نتایج پرسشنامه: نتایج حاصله از سؤلهای مربوط به فرضیه یک حاکی از آن است که ۷۴ درصد دانشجویان زبان دانشگاه تربیت معلم سبزوار به ترجمه متون ادبی علاقه ندارند. به این ترتیب این فرضیه تأیید شده است.

نتایج سؤلهای مربوط به فرضیه دو نشان می‌دهد که ۷۳ درصد دانشجویان در ترجمه متون ادبی بیشتر از ترجمه دیگر متون مشکل دارند. به این ترتیب این فرضیه نیز تأیید شده است.

نتایج سؤلهای مربوط به فرضیه سه نشان می‌دهد که خواندن ترجمه متون ادبی، در جهت‌گیری فکری ۷۶ درصد دانشجویان زبان دانشگاه تربیت معلم سبزوار نقش مهمی دارد. به این ترتیب فرضیه شماره ۳ نیز تأیید شده است.

نتایج گفت و گو

همان‌طور که پیش از این گفته شد با تمشق تن از دانشجویان ممتاز ترم آخر رشته زبان انگلیسی دانشگاه تربیت معلم نیز گفت و گویی کردیم. پاسخ ما نفر از آنان در مورد فرضیه شماره ۱ یعنی میزان علاقه به ترجمه ادبی این بود که به ترجمه ادبی علاقه ندارند و دو نفر گفتند که به آن علاقه‌مند هستند. در مورد فرضیه شماره ۲ که پرسش‌هایی کردیم ۶ نفر از آنان معترض بودند که ترجمه ادبی مشکل است. در مورد فرضیه شماره ۳ مصاحبه‌شوندگان متفق‌القول بودند که ترجمه ادبی در جهت‌گیری فکری جوانان نقش دارد.

جمع بندی

فرضیه ۱. به نظر می‌رسد که دانشجویان گروه زبان دانشگاه تربیت معلم سبزوار علاقه‌ای به ترجمه ادبی ندارند.

دلایل:

سخت بودن کار ترجمه ادبی، ترجمه ادبی نیاز به حوصله، پشتکار و کارآموزی طولانی دارد.

مطالعه کم متون مختلف از جمله متون ادبی ترجمه شده. نداشتن ذوق ادبی و عدم تسلط به زبان فارسی در حدی که برای ترجمه ادبی لازم است.

پیشنهادها :

تشویق دانشجویان به خواندن به خصوص خواندن انتقادی متون ادبی. تشویق جوانان به نوشتن و به کارگیری زبان فارسی در نوشته‌های خود به سبک‌های مختلف. برگزاری کلاس‌های ترجمه ادبی به نحوی که باعث دلسردی دانشجویان نشود و دانشجویان نه با هدف مترجم ادبی شدن، بلکه با هدف آشنایی با مسایل ترجمه ادبی و دشواریهای کار در این کلاس‌ها شرکت کنند.

فرضیه ۲. به نظر می‌رسد که ترجمه متون ادبی از ترجمه متون دیگر مشکل‌تر است.

دلایل :

دشواری انتقال روح اثر به متن ترجمه شده. ترجمه ادبی با ترجمه لفظ به لفظ به دست نمی‌آید. ترجمه ادبی نوعی آفرینش ادبی است و مهارت زبانی بسیار می‌طلبد. در متون دیگر اطلاعات اهمیت دارد که انتقال آن از دشواری و حساسیت متون ادبی برخوردار نیست. لزوم انتقال عناصر ظریف معنایی و زیباشناختی. لزوم تسلط نسبی بر فرهنگ زبان مبدأ. نیاز به داشتن ذوق ادبی.

نتیجه:

در نتیجه دشواری کار ترجمه ادبی، اکثر دانشجویان زبان دانشگاه تربیت معلم سبزوار، از ترجمه ادبی گریزانند و تمایلی ندارند که در آینده مترجم ادبی بشوند.

پیشنهاد :

از بی‌علاقگی دانشجویان به ترجمه ادبی نباید نگران بود. زیرا که هدف این درسها اساساً

تربیت مترجم ادبی نبوده است و نباید در دانشجویان توهم مترجم ادبی شدن ایجاد کرد. بلکه باید با استفاده از فرصت خوبی که این درس‌ها به وجود می‌آورد دانشجویان را با ترجمه‌های ادبی و ضرورت به کارگیری درست زبان فارسی و بسیاری مسایل دیگر آشنا کرد.

فرضیه ۳. به نظر می‌رسد که خواندن ترجمه‌های ادبی در جهت‌گیری فکری دانشجویان زبان نقش مهمی دارد.

دلیل:

خواندن ترجمه‌های ادبی ما را با جامعه و فرهنگ غرب آشنا می‌کند.

پیشنهاد:

آثار بزرگ ادبیات غرب به دست مترجمان زیردست به فارسی ترجمه شود و از این طریق، منابع فراوانی برای شناخت فرهنگ غرب در اختیار جوانان قرار بگیرد. از آنجا که ترجمه‌ها نقشی فرهنگی و زبانی ایفا می‌کنند، و سلامت و روانی ترجمه‌ها دارای اهمیت بسیاری است، لذا به هیچ عنوان نباید فراد خام دست را تشویق به گام نهادن در این عرصه نمود. هدف کلاس‌های ترجمه ادبی باید تشویق دانشجویان به خواندن هر چه بیشتر ترجمه‌های برجسته ادبی باشد. خواندن، آن هم خواندن انتقادی، خواندنی که نه فقط دانشجویان را با چند کتاب خاص آشنا کند، بلکه عاداتی در آنها به وجود بیاورد. بهترین هدفی است که از طریق کلاس‌های ترجمه ادبی می‌توان به آن دست یافت. همه روش‌هایی که استاد به کار می‌بندد، یا تکالیفی که به دانشجویان داده می‌شود، باید در این جهت باشد، نه اینکه نروماً از همه دانشجویان مترجم ادبی ساخت.